

EVA PRIEČKOVÁ, KATARÍNA POLIAČIKOVÁ:
HOLDING RIVER / DRŽAŤ RIEKU

Autorka analýzy: Michaela Hučko Pašteková

Čo znamená *držať riek*u? Vieme si predstaviť, že usmerňujeme či skúšame *zadržať* jej prúd. Ale naozaj držať ju nedokážeme. A uvedomili si to aj tanečná umelkyňa Eva Priečková a vizuálna umelkyňa Katarína Poliačiková. „Dá sa však zakúšať, počúvať, prežívať telom,“ hovoria. Niekoľko mesiacov sa spoznávali a rozprávali s najväčším slovenským veľtokom – Dunajom. Výsledok ich hrania sa na rieku a hrania sa s riekou predstavili v jeden novembrový slnečný víkend prostredníctvom site-specific performancie.

Pre Priečkovú a Poliačikovú je to už tretia spolupráca. Ich spoločné uvažovanie o vode začalo v roku 2020 projektom *Learning Water, Salty Eyes*, v ktorom sa zaoberali aj tým, ako si voda, ktorá nás opúšťa, pamätá naše telá. Tentokrát po prvý raz vykročili priamo do prírody, vstúpili do neutíchajúceho prúdu rieky. Zatiaľ čo ich prvé dva spoločné projekty boli vystavané najmä okolo textu (v roku 2021 to bola performancia *Barefoot Brunch*), na brehu Dunaja sa venovali viac prehľbovaniu pohybového poznania. Napriek tomu, že obe žijú v Bratislave dlhšie, tento rok sa v ňom kúpali prvýkrát v živote: „Do Dunaja nechod', veď ťa odplaví,“ povie Priečková počas performancie. Mnohé a mnohí sme počas detstva počúvali, že v Dunaji sa plávať nedá. Je načase vyskúšať veci, ktoré sme nikdy nerobili.

Performancia v trvaní asi 35 minút začína na brehu spoločným rozhovorom umelkýň. Obe majú oblečené neoprény, Poliačiková kľačí a Priečková čupí pár metrov od nej. Pozerajú sa a prehovárajú k sebe, niekedy priamo k divákovi, občas pohľadom zablúdia k rieke, ktorá je v tomto momente za ich chrbtami. Poliačiková berie do ruky kameň a začne rozprávať. V noci sa jej vraj snívalo, že keď sem dnes prišli, bola celá pláž zatopená. A že teda premýšľala, či to budú musieť zrušiť alebo vojsť rovno do vody. Priečková nadviaže skúsenosťou, že vždy, keď

sem prišli na skúšku, hladina Dunaja bola inde: „A tak sme sa zamýšľali nad tým, či Dunaj má prílív a odliv.“ Poliačiková berie do ruky iný kameň a hrá sa s ním. Popritom rozpráva, ako tento priestor postupne spoznávali, pozorovali úkazy, ktoré sa tu diali, ako sa menilo svetlo alebo že o štvrtej im nad hlavami vždy preleteli divé husi. Pýtali sa, či miesto rozpoznávalo aj ich, keď sa tu stále objavovali. Ak áno, akým spôsobom? „Raz sme skoro performovali pre štyridsať vrán,“ spomína Priečková. „A zrazu ste tu vy, nie vrany,“ obracia sa k publiku. Stojíme okolo nich, a popritom vnímame, ako občas po Dunaji prejde niekto na kajaku alebo po brehu beží a na niekoho volá dieťa. Hlasy performeriek a okolia, ktoré možno ani netuší, že tu prebieha umelecký akt, sa prirodzene dopĺňajú, nerušia sa navzájom.

Vraj keď na pláž pod Mostom Lanfranconi začali Priečková s Poliačikovou chodiť, premýšľali, o čom to celé vlastne má byť – o brehu, o rieke, o nich... Mala by byť ich performancia nejakým politickým statementom? Vraj to mali možno urobiť v časti LIDO, čítali rôzne články o odklonení Dunaja, riešili environmentálne otázky. A potom si zrazu uvedomili, že bez ohľadu na to, ako explicitne sa im budú alebo nebudú venovať, nejakým spôsobom tam všetky tie témy prítomné vlastne sú. Píše o tom aj umelkyňa Roni Horn, ktorej textami sa Priečková a Poliačiková inšpirovali. Rieka pojíma podľa Horn všetko, odráža sa v nej celá spoločnosť, ekonomika, politika, aj voľný čas. Nesie všetko v sebe a všetko v nej raz skončí.

Terapeutka vraj Poliačikovej raz napísala: „Hlavne neplačte riekou.“ Koľko vody vyplaví smútok? Rieka sa pre Priečkovú s Poliačikovou stala metaforou všetkých tekutín, ktoré sú obsiahnuté v našich telách a časom sa z nich vylievajú – hlienov, slíz, výtokov... Rieka však nie je len voda, ale aj jej brehy. Alebo kamene, z ktorých je vyskladané jej dno. Dali ste si niekedy kameň do úst? „Možno, keď som bola dieťa,“ hovorí Poliačiková a jeden si vkladá do úst. Znova sa stáva dieťaťom a nanovo objavuje svoje telo.

Tu sa rozhovor končí a namiesto slov si teraz obe performerky v ústach prevaľujú kamene. Niekedy sa zdá, že im trochu bránia v dýchaní alebo prehĺtaní slín, že zžívanie sa s kameňom nie je úplne príjemné. Občas zaklonia hlavu, ako keby skúšali, či ostane v ústach alebo sa zosunie dole hrdlom. Potom zas kameň len tak držia medzi zubami. Na chvíľu ho vyberú, zas siahnu po inom – tvare, veľkosti.

Následne si kamene začínajú klásť na telo – Poliačiková na hlavu a ramená, Priečková si vytvára akúsi kamennú inštaláciu na svojej ľavej ruke. Vyberie si z úst kameň a kropí ho slinami, ktoré z neho stekajú. Poliačiková sa postaví a skúša kráčať tak, aby z nej kamene nespadli. Priečková ju nasleduje, kamene udržiava na ruke zdvihutej do výšky ramien. Pomaly sa otáča okolo svojej osi, občas niektorý z kameňov spadne. Poliačiková zdvíha ruku do rovnakej pozície ako Priečková, hoci bez kameňov. Pomaly sa k sebe približujú, začínajú kopírovať svoje pohyby, trochu, ako keď dva prúdy vody hľadajú spôsob, ako splynúť do jedného (toku). K úplnému spojeniu však nedôjde, performerky sa dotknú iba hlavami. Obrátia sa k sebe chrbtami, pričom hlavu si položia (či presnejšie by bolo napísať „uložia“) na rameno tej druhej. Chvíľu hľadajú spoločný balans, to správne napätie, kedy im uvedená póza prinesie skôr úľavu ako nepohodlie. Keď tento bod dosiahnu, jemne klesnú v kolenách za hlasného výdychu. Viackrát to zopakujú.

V jednej chvíli klesnú celkom na zem, líhajú si na kamene, pričom hlavy ostávajú na ramenách. Plynulosť pohybu (tak ako plynulosť toku rieky) ostáva zachovaná.

Rukami za hlavou obľapia telo tej druhej (potiaľ, ako im je to v pozícii dovolené) a zamotané v symbiotickom útvare sa začnú spoločne kotúľať smerom k Dunaju. Vodu však ešte nedosiahnu a po pár otočeníach sa opäť rozpájajú. Každá zaujme inú pózu (Priečková sedí na päťkách, Poliačikovej telo pripomína jogínsku pózu), chvíľu sa v nej pohoďávajú. Neskôr si obe ľahnú na chrbát, podopierajú sa laktami. Ako keď ležíte na deke a pozorujete vodnú hladinu pred sebou. Opäť sa začnú rytmicky v tejto póze pohybovať, vpred a vzad, v jednom okamihu zaklonia hlavy (stále sa pritom opierajúc o lakte), čím výjav naberie trochu sexuálny podtext. Pomaly sa postavia, telá sa kníšu, nie celkom synchronne, možno trochu pripomínajú pohyb žubrienok alebo drobných nepokojných vín (až na to, že sú zatiaľ na súši). A opäť klesnú k zemi, do drepu, simulujú skákanie žiab.

Odrazu sa zastavia, berú do rúk kamene – tentoraz si vyberajú tie väčšie, ale pozerajú na ne, ako keby ich videli prvýkrát. Alebo sa na ne pozerali novými očami. Skúšajú búchať kameň o kameň, začínajú vytvárať rytmus (možno to teda neboli žaby, ale pravekí ľudia objavujúci primitívne hudobné nástroje?). Tempo sa zvyšuje, kamene zrazu púšťajú z rúk, telá však pokračujú v dynamickom pohybe, hýbu sa celé, ako keby sa zahrievali pred vstupom do vody.

A potom konečne vstúpia do rieky. Najskôr len po členky a chvíľu sa rozhliadajú. Poliačiková vzápätí vykročí hlbšie, Priečková ju o chvíľu nasleduje. Telá sa zoznamujú s vodou, zvykajú si pravdepodobne na chlad, vlhko (alebo sa len rozpamätávajú na to, čo cítili počas skúšok – avšak voda plynie, a tak ich nikdy neomýva tá istá). Kráčajú občas s prúdom, miestami proti nemu, zatiaľ ešte voda nevystúpila nad ich pás, aj ruky sa držia nad hladinou. V tejto fáze je v Dunaji každá performerka skôr za seba, hoci občas sú pohyby ich rúk podobné a niekedy sa na seba ženy letmo pozerú. Keď sa aj k sebe priblížia, obídu sa bez dotyku, hoci s vedomým pohľadom. A potom sa objímu. V pomalom pohybovaní sa točia, zakliesnené do seba spoločne vzdorujú toku rieky, ktorá im občas podtrháva nohy. Aj keď sa časom rozpoja, pokračujú v krútení sa, s rukami zdvihnutými nad hlavou.

Postupne sa od seba vzdávajú. Následne Priečková začne kráčať proti prúdu naspäť, vodu má asi po prsia. Občas sa zastaví, obráti sa a pozrie na Poliačikovú, natiahne ruku, gestom ju volá k sebe. Zavýska a zatiaľ čo stojí, Poliačiková sa vodou brodí smerom k nej. Nejde to ľahko, voda je ťažký súper. Občas sa zdá, ako keby Poliačiková ešte na sebe ťahala akési závažie. Napokon Priečkovú dostihne, dostane sa až k nej a naloží si ju na plecيا. Nato si roly vymenia a zas Priečková chvíľu nadnáša Poliačikovú na svojich rukách. Scéna pôsobí ako krátky tanečný duet. Opäť nasleduje objatie, voda siaha už iba po pás, rozchod a cúvanie proti prúdu rieky, pričom vzdialenosť medzi nimi sa zväčšuje.

Vylovia zo dna rieky kameň, vložia si ho do úst. Na chvíľu zastanú, obzerajú sa a potom pomaly začnú vystupovať z vody. Opatrne prekladajú váhu z nohy na nohu, pozerajú sa jedna na druhú, snažia sa kráčať naraz. Slnko sa zlatisto odráža na oknách panelákových domov za ich chrbtom.

Koniec.

O čom všetkom mohlo uvažovať publikum, ktoré pomerne osobnú performanciu sledovalo? Aký význam mohli náhodné diváčky a náhodní diváci prisudzovať dvom ženským telám, ktoré si z toku rieky urobili javisko a tanečnú partnerku súčasne? Hoci, to, čo sa vo vode odohrávalo, by asi neoznačili ako tanec. Pohybový slovník, s ktorým performerky pracovali, neraz vychádzal z bežného života, z nášho prirodzeného stretávania sa s vodou. Veď podobne ako Priečková s

Poliačikovou, tiež v riekach bojujeme so silným prúdom, skúšame kráčať proti nemu. Alebo sa len tak krútime vo vlnách. A možno sme tiež ako deti oblizovali kamene.

Dunaj tu je s nami odpradáva, Priečková a Poliačiková sa pokúsili sprostredkovať nám nové stretnutie s ním. Alebo minimálne intenzívnejšie, koncentrovanejšie. Odrazu sme ho prestali vnímať len ako riek, ktorá okolo nás každý deň tečie, ponad ktorú behávame alebo sa vezieme do práce autobusom. Začali sme spomínať možno na prvé stretnutie s ňou, alebo sme uvažovali, prečo sme vlastne nikdy nenabrali odvahu okúpať sa v nej. A niektorí možno pláž, na ktorej sme stáli, dôverne poznali, pretože si na ňu chodievajú opekať. Budú po jej kameňoch odteraz kráčať inak?

Umenie, hoci aj môže vychádzať z každodenného života, osvetľuje skutočnosť okolo nás nanovo, dokáže posilniť mimoumelecké kontexty. A tie telá umelkýň obtekali – vlievali sa medzi naše osobné skúsenosti, ale aj tie politické, environmentálne, ktoré naznačili v úvodnom rozhovore. Pretože, čo ak tu o niekoľko desiatok rokov ostanú iba tie kamene? Budeme ich chodiť lízať, aby sme im navrátili vodu? Budeme nostalgicky spomínať, pokiaľ kedysi siahala hladina? Generácie po nás možno budú poznať Dunaj už iba z fotografií. Alebo zo záznamu, ktorý z performancie *Holding River* vznikol. Z neho však neucítia chlad ani vlhkosť vody. Možno už nebudú rozumieť metafory „nechať sa unášať prúdom“.

Projekt *Holding River* vznikol ako jednorazová performance, umelkyne však nevyklúčujú jej zopakovanie. Bolo by zaujímavé porovnať, čo všetko by ich telá rozohrali pri inom riečnom koryte. Hoci, aj keby opäť vkročili do Dunaja, jediný, čo by ostalo rovnaké, by bolo jeho meno. Voda, do ktorej by sa vnárali, by bola predsa celkom iná.